

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

ТАРКІВСЬКА-НАГИНАЛЮК ОЛЕНА ДМИТРІВНА

УДК 378.134.13(043.3)

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МЕТРО-РИТМІЧНОГО ЧУТТЯ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ
ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Київському національному університеті культури і мистецтв, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
СВЕРЛЮК Ярослав Васильович,
Рівненський державний гуманітарний
університет,
директор Інституту мистецтв;

Офіційні опоненти : доктор педагогічних наук, доцент
ПОПОВИЧ Наталія Михайлівна
Мукачівський державний університет,
завідувач кафедри педагогіки музичної
освіти і виконавського мистецтва;

кандидат педагогічних наук
НАЗАРЕНКО Марина Павлівна
Центральноукраїнський державний
педагогічний університет
імені Володимира Винниченка,
старший викладач кафедри
музичного мистецтва та
методики музичного виховання

Захист відбудеться «11» травня 2021 року о 12.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 26.053.19 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ–30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ – 30, вул. Пирогова, 9 і на сайті університету <http://www.npu.edu.ua>.

Автореферат розісланий «11» квітня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. Ю. Ляшенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Трансформаційні зрушення у всіх освітніх сферах української держави, її соціального й економічного розвитку обумовлюють нові вимоги до випускників закладів вищої освіти мистецького профілю, в тому числі, які стосуються фахової підготовки учителів музики та специфіки їх майбутньої діяльності, що пов'язана з творчою реалізацією фахівців в народно-інструментальних колективах. У підготовці студентів закладів мистецької освіти чільне місце належить колективному музикуванню, та його ролі у розвитку музичних здібностей, зокрема метро-ритмічного чуття.

Підготовку майбутніх фахівців принципово нового формату в руслі реформування вищої освіти України регламентовано Законом України «Про вищу освіту» (2014), Державною Національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття»), Концепцією розвитку неперервної педагогічної освіти, Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті, Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року й іншими нормативними документами.

Наріжну роль у фаховій підготовці належить українському інструментальному ансамблевому мистецтві музикування. Його роль у формуванні музиканта-виконавця як майбутнього вчителя музики виняткова. Адже саме у колективних формах музикування розвивається метро-ритмічне чуття, яке складає основу музикальності та сприяє емоційному розкриттю музично-естетичного потенціалу виконавців.

Питання фахової підготовки вчителів музики розглядаються в роботах Е. Абдулліна, Л. Арчажникової, А. Козир, І. Коваленко, Л. Костенко, Л. Рапацької, О. Олексюк, В. Орлова, Г. Падалки, Л. Паньків, О. Рудницької, О. Ростовського, С. Світайло, Я. Сверлюка, В. Шульгіної, О. Щолокової та ін. Розробленню педагогічних умов організації освітнього процесу присвятили свої праці Т. Гуцан, Н. Духаніна, Т. Каминіна, В. Кухаренко, В. Стасюк, Є. Хриков, О. Федорова. За останні роки в Україні значно розширився спектр досліджень з питань розвитку здібностей, зокрема музичних за допомогою використання різних методів, форм, засобів навчання та виховання. Сутність музично-педагогічних здібностей учителя музики (А. Гольденвейзер, О. Ростовський та інші). Питання розвитку музичних здібностей висвітлювались у працях вітчизняних музикознавців (О. Ільченко, С. Савшинський, О. Олексюк, О. Ростовський) і зарубіжних Е. Віллемс (E. Willems), Г. Кьонінг (H. Köning), В. Хеккер (V. Häcker), Т. Ціген (T. Ziehen), Р. Коуел (Collwell R.), Р. Де Гарман (De Yarmen R.). Питанню розвитку чуття ритму, що лежить в основі проявів музикальності, пов'язаних з відтворенням і створенням часових співвідношень в музиці особливу увагу приділяють вітчизняні дослідники Б. Теплов, В. Остроменський, К. Тарасова, О. Леонт'єв, Г. Ільїна, Є. Назайкінський, В. Холопова та зарубіжні С. Сішор (C. Seashore), Г. Мурхед (G. Moorhead), Д. Понд (D. Pond), Т. Болтон (T. Bolton), Ч. Ракміш (Ch. Ruckmich), Р. Мак-Даугол (R. McDougall), Р. Хазбенд (R. Husband); розуміння багатофункціональності ритму та його проявів (Е. Бальчитіс, Л. Баренбойм,

Т. Тютюнникова, Т. Сіротіна, З. Кодай, К. Пігров, К. Ігумнов, А. Гольденвейзер, Г. Нейгауз, С. Фейнберг). Науковці підкреслюють, що розвиток метро-ритмічного чуття, як одного з компонентів багаторівневої системи музичних спеціальних і загальних здібностей є одним з першочергових завдань педагогічної науки та практики.

Попри це, багато аспектів проблеми розвитку метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики в ансамблі українських народних інструментів залишилися поза гідною увагою дослідників: нині не розкрито його зміст і структуру, можливості діагностування, моделі розвитку, що закономірно негативно позначається на якості музично-педагогічної освіти. Загалом проблеми, що виникають у процесі розвитку метро-ритмічного чуття студентів у процесі їх фахової підготовки, є відображенням суперечностей між:

- сучасними вимогами суспільства до фахової підготовки майбутніх учителів музики та недостатнім навчально-методичним забезпеченням розвитку їх метро-ритмічного чуття в закладах вищої освіти;

- потребами суспільства у вчителях музики, спроможних здійснювати поліфункціональну творчу діяльність та репродуктивним змістом їхньої традиційної фахової підготовки;

- теоретичними досягненням мистецької педагогіки щодо технологій розвитку музичних здібностей та недостатньою розробленістю питань розвитку метро-ритмічного чуття в специфічних умовах народно-інструментального виконавства;

- зростаючою науково-педагогічною інформацією щодо методів розвитку музичних здібностей та недостатньою науково-методичним забезпеченням їхньої підготовки у закладах вищої освіти.

Необхідність подолання зазначених суперечностей та приведення музично-педагогічної освіти у відповідність з сучасними потребами суспільства, зокрема підготовку майбутніх учителів музики до поліфункціональної творчої діяльності, а також недостатня теоретична й практична розробленість проблеми зумовили вибір теми дослідження **«Педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами ЗВО, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до теми наукових досліджень Київського національного університету культури і мистецтв «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (номер державної реєстрації 0117U002887).

Тему дослідження затверджено Вченою радою Київського національного університету культури і мистецтв (протокол № 12 від 31 березня 2014 року).

Мета дисертації – розроблення, теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка педагогічних умов розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких **завдань**:

1. Проаналізувати стан дослідженості проблеми розвитку метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики у педагогічній, музикознавчій теорії та практиці.

2. Уточнити сутність і змістове наповнення поняття «метро-ритмічне чуття майбутніх учителів музики».

3. Визначити критерії, показники та рівні розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики.

4. Розробити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики.

5. Експериментально апробувати модель розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження – педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувались такі методи дослідження:

– *теоретичні*: аналіз і узагальнення психолого-педагогічної, навчально-методичної та спеціальної наукової літератури з проблеми дослідження; вивчення, порівняння та узагальнення педагогічного досвіду інших мистецьких закладів освіти – для обґрунтування структури та змісту розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики; ретроспективний аналіз, порівняння та узагальнення, праксиметричні (вивчення та узагальнення досвіду роботи, аналіз документів) – для виконання теоретичного аналізу проблеми дослідження та визначення сутності ключових понять;

– *емпіричні*: педагогічне спостереження, анкетування, бесіди, інтерв'ювання, тестування, метод експертних оцінок – для визначення рівнів розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності педагогічних умов розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики;

– *статистичні*: методи математичної статистики – для обробки результатів, аналізу кількісних та якісних показників одержаних даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *уперше* теоретично обґрунтовано педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики (активізація особистісної зорієнтованості на суб'єкт-суб'єктну взаємодію викладача зі студентами; спонукання до свідомого ставлення студентів щодо змісту та завдань роботи ансамблевого колективу; стимулювання використання новітніх форм і методів розвитку метро-ритмічного чуття; використання пропедевтичного методу в процесі творчої діяльності); *уточнено* сутність поняття «розвиток метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики» як динамічного процесу, що відбувається у колективній творчості; *визначено* компонентну структуру та критерії розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики; *розкрито* специфіку організаційно-педагогічної роботи з ансамблем народних інструментів, яка уособлює поліфункціональну творчу діяльність з урахуванням структури, змісту, призначення та сучасних умов функціонування; *удосконалено* діагностичний інструментарій оцінювання результатів розвитку метро-ритмічного чуття

майбутніх учителів музики як складника професійної підготовки фахівців; *подальшого розвитку набули* теоретичні положення щодо змісту, форм і методів розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що сформульовані в ньому теоретичні положення дозволили визначити педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в народно-інструментальному колективі закладу вищої освіти. Педагогічні умови застосовано та експериментально перевірено в процесі викладання курсів «Методика роботи з інструментальним колективом», «Основи колективної творчості», «Оркестрово-ансамблевий клас», проведення спецсеминарів із проблеми вдосконалення форм і методів професійної підготовки майбутніх учителів музики. Розроблену автором модель було впроваджено для підвищення ефективності освітнього процесу під час занять зі студентами спеціальності 025 «Музичне мистецтво» та 014 «Середня освіта (музичне мистецтво)».

Основні результати дисертаційного дослідження **впроваджено** у освітній процес Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка (довідка № 05-16/105 від 18 листопада 2018 р.), Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 68/32 від 22 жовтня), Кам'янець-Подільського університету ім. Івана Огієнка (довідка № 90/18 від 28 вересня 2018 р.), Кам'янець-Подільського коледжу культури і мистецтв (довідка № 24 від 10 жовтня 2018 р.).

Особистий внесок дисертанта щодо здобуття наукових результатів дослідження, поданих в одноосібних публікаціях полягає у: актуалізації компетентнісного підходу для обґрунтування методичних принципів виховання музичного колективу та висвітлення музично-теоретичного поняття «Музичний ритм» [1, 2] та представлення особливостей виховання метро-ритмічного чуття в ансамблевому виконавстві [3] в тому числі організації аматорського інструментального ансамблю з майбутніми вчителями музичного мистецтва [7] з виокремленням пріоритетних наукових досліджень у сфері педагогіки та музикознавства [5], вивченні історичних аспектів розвитку метро-ритмічного чуття [9].

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення і практичні результати дослідження викладено в доповідях на різних рівнях:

– *міжнародних*: III Міжнародній науково-практичній конференції «Традиційне музикування українців у європейському просторі» (Київ, 2007); II Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном» (Івано-Франківськ – Горлівка, 2007); Міжнародній науково-практичній конференції «Наукова дискусія: питання педагогіки та психології» (Київ, 2019);

– *всеукраїнських*: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інструментальне мистецтво у вищій школі: проблеми і перспективи професійної підготовки» (Кам'янець-Подільський, 2009); методичних семінарах: «Технологія колективного музикування» (Рівне, 2018), «Технологія колективного музикування як спосіб самовираження учнів у музичній

діяльності» (Кременець, 2019); щорічних звітних конференціях КОГПА ім. Тараса Шевченка.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 11 одноосібних наукових праць: 5 у фахових наукових виданнях України; 1 стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні; 4 наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації; 1 праця, що додатково відображає наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, літератури до розділів, загальних висновків, 6 додатків. Повний обсяг дисертації становить 228 сторінок, основний текст викладено на 156 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 13 рисунків, список використаних джерел (287 найменування, із них 20 іноземними мовами).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, відображено зв'язок дисертації з науковими планами, програмами, темами, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання, висвітлено наукову новизну та практичне значення, наведено відомості про апробацію, публікації та впровадження у освітній процес закладів вищої освіти України.

У **першому розділі** «**Теоретичні основи розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки**» охарактеризовано основні дефініції поняття проблеми дослідження; проаналізовано психологічні основи процесу розвитку «метро-ритмічного чуття», наукові музично-теоретичні, музично-педагогічні системи, спрямовані на його розвиток; обґрунтовано структурні компоненти педагогічної системи розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки.

На основі понятійно-термінологічного аналізу фахову підготовку майбутнього учителя музики визначено як процес набуття здобувачем вищої освіти комплексу компетентностей, які забезпечуватимуть успішність професійної діяльності учителя музики в ЗЗСО на уроках музичного мистецтва та позаурочної музично-виконавської діяльності.

У ході дослідження філософської, психологічної, педагогічної, та музикознавчої літератури розкрито поняття ритму, яке використовується у різних галузях науки і знань в сфері мистецтва та має безпосередній або опосередкований вплив на розвиток музичного чуття метро-ритму людини та майбутнього фахівця як учителя музики.

Дослідження поняття метро-ритмічного чуття знайшло своє відображення в психологічній науці, роботах: Б. Теплова, В. Петрушина, О. Степанова, Є. Назайкінського; мистецтвознавців Г. Побережної, Т. Щериці, К. Станіславського; музикознавчих дослідженнях К. Тарасової, В. Остроменського, В. Хеккера і Т. Цігена, Г. Кьонінга, П. Вейса.

У ході аналізу дотичної до проблеми дисертації літератури зроблено висновок про те, що на формулювання поняття «музичного ритму» мали вплив

наукові розробки у фольклорному – теорія поетичних стоп (Ф. Колеса, П. Сокальський, К. Квітка), музично-теоретичному – теорія «музичного ритму» як одного із головних виражальних засобів музичної мови (Б. Асаф'єв, Л. Мазель, В. Цукерман, Ю. Тюлін, Н. Привано, Г. Конюс, В. Холопова, В. Остроменський, Н. Гарбузов, І. Чижик, Т. Кравцов, Г. Ріман, Е. Курт, К. Штокгаузен), музично-педагогічному – теорія розвиваючого навчання, з опорою на моторну природу ритму (К. Орф, Е. Далькроз, Т. Тютюнникова, К. Пігров, З. Кодай, Г. Ципін, Л. Баренбойм) напрями.

Встановлено, що основою розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх фахівців – учителів є: розроблені методи роботи з музичним текстом на етапах читання нот з листа, розучування та успішності концертного виконання. Труднощі виконання метро-ритмічних побудов у ансамблі пов'язані з перебудовою індивідуального чуття виконавців до ансамблевого (колективного) чуття темпо-ритму виконання музичного твору.

Зазначено, що розвиток метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки необхідно розглядати в діалектичній єдності проявів діяльнісного і особистісного, оскільки набуття спеціальних знань відбувається постійно. Інакше кажучи знання, навички удосконалення особистих якостей набувають відповідного рівня завдяки постійній дії як студента (суб'єкта впливу), так і керівника народно-ансамблевого колективу, який здійснює такий вплив чи певну взаємодію з ними.

Отже, структура розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в ансамблі українських народних інструментів розглядаємо як органічну цілісність таких її компонентів: *процесуального, когнітивного і цільового*, котрі в системі фахової підготовки не лише спрямовані на засвоєння знань майбутніми вчителями музики, а й на практичну продуктивну діяльність з народно-інструментальним колективом в умовах загальноосвітньої школи.

Процесуальний компонент передбачає інтенсивне зростання рівня розвитку метро-ритмічного чуття студентів закладів вищої мистецької освіти, під час занять в ансамблі українських народних інструментів. Названий компонент відображає спроможність студентів пройти всі ступені процесу розвитку метро-ритмічного чуття, а саме – ритмічне сприйняття, емоційно-образне переживання музики в його ритмічному вираженні, музично-ритмічне осягнення та музично-ритмічне відтворення.

Когнітивний компонент забезпечує формування у студентів освітніх закладів мистецького профілю музично-теоретичного поняттєвого апарату під час практичних занять. Спектр найважливіших елементів компонента утворюють знання категорійних понять, як-от: ритм, метр, темп, а також особливостей їхнього виконання під час гри в ансамблевому колективі; ансамблево-виконавське мислення; готовність до застосування набутого репетиційно-концертного досвіду в майбутній професійній діяльності. Основу когнітивного компонента вбачаємо у ґрунтовній методично-практичній обізнаності майбутнього вчителя музики, тобто в опануванні методів роботи з

музичним текстом в ансамблевому колективі, що спрямована на розвиток чуття ритму.

Цільовий компонент спроектований на формування у студентів уявлень про завдання та цілі навчання. Сучасна система педагогічної освіти проголошує одним із засадничих питань систему стимуляції студентів до здобуття знань щодо майбутньої професії, вибір цілей навчально-виховного процесу, мотивовану діяльність у закладі вищої освіти.

Означення цільового компонента в дослідженні передбачало виокремлення найбільш значущих параметрів освітніх цілей, а саме – стратегічних і тактичних. До завдань цілей тактичного виміру належить забезпечення розуміння студентами-музикантами закладів вищої освіти важливості знання специфіки роботи з нотним текстом в ансамблі народних інструментів. Завдання цілей стратегічного виміру як більш узагальнені охоплюють становлення майбутнього вчителя музики під час ансамблевої музичної діяльності з такою основною її ланкою, як розвиток метро-ритмічного чуття.

Основою ідеї фахової підготовки та розвитку метро-ритмічного чуття є відповідність методів до розуміння цього поняття. В дослідженні поняття «чуття ритму» сформульовано, як комплексний феномен музично-слухових, зорово-слухових відчуттів, які характеризуються якісним рівнем роботи психічних функцій: сенсорної, ретентивної, синтетичної, моторної, ідеативної у процесі переживання, відтворення і створення музично-ритмічних побудов.

У другому розділі **«Організаційно-методичні засади розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики»** визначено педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки (в ансамблі українських народних інструментів); проведено діагностування сформованості метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики; розроблено критерії, показники та рівні досліджуваного феномена.

У змісті розділу описано діагностування досліджуваного феномена під час констатувального експерименту, який базувався на теоретичних положеннях, розглянутих у першому розділі та науково-теоретичному аналізі досліджуваного явища. До констатувального зрізу було залучено 196 студентів (студенти різних курсів, які були учасниками ансамблів українських народних інструментів), 20 викладачів спеціальних дисциплін (баян, скрипка, сопілка, бандура), 10 викладачів музично-теоретичних дисциплін, 10 керівників оркестрів та ансамблів. Загалом 236 респондентів.

На основі педагогічних ідей та наукового доробку (К. Орф, Е. Далькроз, Т. Тютюнникова, К. Пігров, З. Кодай, Л. Баренбойм, В. Варакута, Г. Ципін - теорія розвиваючого навчання, з опорою на моторну природу ритму); (Г. Преображенський, В. Воєводін, В. Лебедев, С. Науменко, О. Бичков питання психічної готовності музикантів-виконавців до гри у ансамблевому колективі), (І. Гофман, В. Бардас, М. Метнер, О. Олексик, Г. Белова, В. Гітлиць, Є. Тімакін, В. Варакута досвід розвитку виконавського чуття метро-ритму), присвячених підготовці майбутніх музикантів, у дослідженні виокремлено такі критерії

оцінки розвитку метро-ритмічного чуття в ансамблі народних інструментів студентів закладів вищої педагогічної освіти: *мотиваційно-рефлексивний* (міра усвідомлення студентами навчальних завдань у ансамблі народних інструментів, розвитку ансамблево-виконавського метро-ритмічного чуття, ступінь володіння методами роботи з музичним текстом, ступінь розуміння значення виховання метро-ритмічного чуття для майбутніх учителів музики в умовах ансамблю народних інструментів); *когнітивно-пізнавальний* (володіння студентом знаннями стосовно метро-ритмічного чуття для ансамбліста-виконавця, оперування студентом спеціально ансамблевими поняттями (ритм, ритмічний рисунок, ритмічний акцент, ритмо-побудова; метр, метро-ритм, метричний акцент, метрична пульсація; темп, темпо-ритм, ритмо-агогіка)); володіння знаннями в галузі оркестрових функцій; *організаційно-змістовий* (рівень розвитку метро-ритмічного чуття студентів, міра набуття індивідуального музично-ритмічного чуття студента (чуття ритму, метру, темпу), розвиток метро-ритмічного чуття студента у таких формах роботи, як: читання нот з листа, засвоєння музичного матеріалу – розучування, концертне виконання, подолання труднощів виконання метро-ритмічних побудов в ансамблі).

Розроблено інструментарій педагогічного діагностування, що передбачав використання методів: індивідуальної діагностики метро-ритмічного чуття студента, індивідуально-ансамблевої діагностики метро-ритмічного чуття студента, бесіди зі студентами, викладачами; анкетування, інтерв'ювання, тестування, експертне оцінювання виконуваних завдань. Опрацювання первинних даних вимагало використання методів кількісної (математичні та статистичні) та якісної (аналіз, синтез, порівняння) обробки отриманих результатів.

Встановлено та обґрунтовано рівні розвитку метро-ритмічного чуття студентів як майбутніх учителів музики в ансамблі народних інструментів: високий, середній, низький. Характеристика рівнів розвитку метро-ритмічного чуття відображає якісний показник майбутніх учителів музики під час діагностування. Низький рівень розвитку метро-ритмічного чуття в ансамблі українських народних інструментів продемонстрували – 50,6 % студентів, середній – 32,9 %, високий – 16,5 %.

За результатами констатувального експерименту підтверджено припущення про досить посередні результати реалізації традиційних занять з ансамблевим колективом щодо розвитку метро-ритмічного чуття у майбутніх учителів музики. Як наслідок, виявлене під час діагностувальних заходів домінування низького рівня сформованості у студентів-ансамблістів метро-ритмічного чуття, – детермінованого неналежною увагою до знань специфіки розвитку метро-ритмічного чуття в ансамблевому виконавстві, форм і методів роботи з музичним текстом, особливостей роботи на різних етапах, – окреслює необхідність упровадження педагогічних умов розвитку метро-ритмічного чуття як основи розвитку музичних здібностей загалом.

Одержані результати експерименту підтверджують необхідність застосування ефективних педагогічних умов та впровадження моделі розвитку

метро-ритмічного чуття студентів закладів вищої мистецької освіти в ансамблі українських народних інструментів.

Визначено базові принципи організації освітнього процесу та подальшої експериментальної роботи: гуманістичної спрямованості, диференційованого підходу, діалогічної взаємодії та системності. Обрані принципи є інтегративною єдністю, що репрезентують цілісний, системний характер досліджуваного особистісного утворення в контексті організаційно-педагогічної роботи майбутнього вчителя музики під час занять в ансамблі українських народних інструментів.

Обґрунтовано педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття під час занять в ансамблевому колективі: активізація особистісної зорієнтованості на суб'єкт-суб'єкту взаємодію викладача зі студентами; спонукання до свідомого ставлення студентів щодо змісту та завдань роботи ансамблевого колективу; стимулювання використання новітніх форм і методів розвитку метро-ритмічного чуття; використання пропедевтичного методу в процесі творчої діяльності.

Перша педагогічна умова – активізація особистісної зорієнтованості на суб'єкт-суб'єкту взаємодію викладача зі студентами – пов'язана із взаємодією викладача та студента у процесі навчання й виховання, постаттю викладача, керівника ансамблю як особистого прикладу для формування особистісних якостей майбутніх учителів музики, професійною компетентністю вчителя. Наступною педагогічною умовою – є спонукання до свідомого ставлення студентів щодо змісту та завдань роботи ансамблевого колективу. Реалізація такої педагогічної умови передбачає усвідомлення студентами змісту, завдань роботи ансамблевого колективу, а також значення розвитку музично-ритмічного чуття ансамблістів. Третя педагогічна умова – стимулювання використання новітніх форм і методів розвитку метро-ритмічного чуття – пов'язана із припущенням про результативність використання форм і методів інтенсифікації розвитку метро-ритмічного чуття, а також поєднання колективних, групових та індивідуальних форм організації навчального процесу. Застосування пропедевтичного методу в процесі творчої діяльності – відображає засадниче значення пропедевтичного компонента для забезпечення ефективності процесу підготовки студента до самостійної професійної діяльності, музично-творчого використання методів розвитку метро-ритмічного чуття учнів у школі.

Зазначені педагогічні умови матимуть ефективний вплив на перебіг освітньо-творчого процесу та стануть вирішальними для досягнення поставленої кінцевої мети: апробація моделі розвитку метро-ритмічного чуття в ансамблевому колективі як одного з головних чинників становлення професійних якостей майбутніх учителів музики.

На підставі результатів теоретичного аналізу проблеми розвитку метро-ритмічного чуття, а також практики професійної підготовки майбутніх учителів музики в дослідженні розроблено модель процесу розвитку метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики в ансамблі українських народних інструментів, у рамках якої комплекс підготовки майбутнього вчителя музики виконує основну функцію для розвитку його метро-ритмічного чуття (рис. 1).

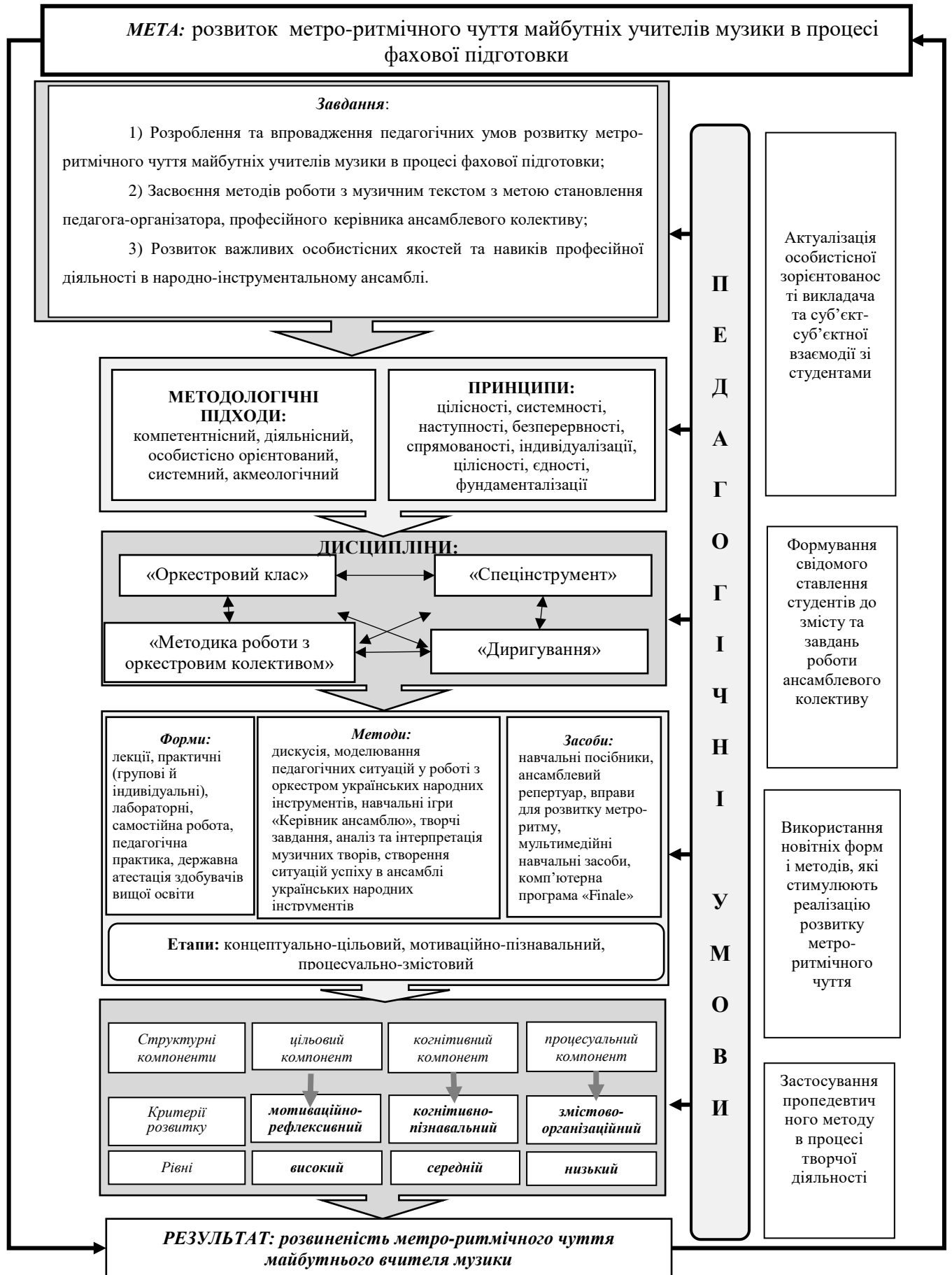

Рис. 1 Модель розвитку метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна перевірка процесу розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки» висвітлено педагогічне діагностування рівнів розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в ансамблі українських народних інструментів; схарактеризовано етапи (процесуальний, когнітивний, цільовий) розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики, подано аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи.

У даному розділі описано формувальний експеримент дослідження, що тривав упродовж 2015-2019 рр. на базі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка та Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Метою педагогічного експерименту є верифікація моделі розвитку метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки, яка ґрунтується на методиці роботи з нотним текстом під час занять з хором колективом К. Пігрова зі засобами оцінювання результативності, а саме: розвиненості метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики як інтегрованої якості здобувача вищої освіти, до складу якої входять *здатність* відчувати та відтворювати метро-ритмічну тканину музичних творів в процесі занять народно-ансамблевого колективу студентів закладів вищої освіти.

До експерименту було залучено 82 студенти. Експериментальна група становила 40 осіб, контрольна 42 особи. Студенти експериментальної групи навчалися відповідно до організаційно-педагогічних умов розвитку метро-ритмічного чуття, обґрунтованих у дослідженні, студенти контрольної – за традиційною програмою. Освітній процес із реалізації моделі розвитку метро-ритмічного чуття в ансамблі українських народних інструментів майбутніх учителів музики охоплював групові й індивідуальні види занять. Формувальний експеримент відзначався спрямованістю на набуття студентами практичних елементів методичної системи роботи з музичним текстом під час ансамблевого музикування на етапах читання нот з листа, розучування та концертного виконання, а також музично-теоретичних знань понятійного апарату для майбутньої професійної діяльності, досвіду застосування різних форм ансамблевих занять.

Охарактеризовано основні етапи експериментальної роботи. Перший етап експерименту – *процесуально-змістовий*, передбачав організацію репетиційного процесу, який в свою чергу поділявся на три великі блоки. На цьому етапі було визначено основні напрямки розвитку ансамблевого музично-ритмічного чуття студентів у наступних формах роботи: читання нот з листа; засвоєння музичного матеріалу – розучування; концертне виконання; розвиток індивідуального музично-ритмічного чуття студента (чуття ритму, метру, темпу в ансамблевому колективі); аналіз та оцінка труднощів виконання метро-ритмічних побудов в ансамблі та вибір методів для їх подолання. Особливістю проведення формувального експерименту в ансамблі народних інструментів було використання переважно загально-ансамблевої форми занять, де частковим

елементом застосовувалися прийоми роботи у групах (дует, тріо) на етапі читання нот з листа.

Другий етап дослідження – *мотиваційно-пізнавальний*. Характеризується набуттям студентами-ансамблістами експериментальної групи знань пов'язаних із специфікою колективного музикування, музично-теоретичними поняттями, які мали своє практичне втілення в репетиційній роботі, що в свою чергу зорієнтовує на майбутню музично-педагогічну діяльність. Цей етап - це симбіоз розвитку метро-ритмічного чуття та набуття знань, де студент спочатку буде «чути» очима записаний нотний текст, а тоді зможе пояснити назву.

Третій етап формування експерименту – *концептуально-цільовий*, спрямовувався на усвідомлення студентами навчальних завдань у ансамблі народних інструментів. Зокрема формування цільової сфери ансамблістів щодо значущості розвитку ансамблево-виконавського метро-ритмічного чуття та володіння методами роботи з музичним текстом, розуміння значення виховання метро-ритмічного чуття для майбутніх учителів музики в умовах ансамблю народних інструментів. Завдання цього етапу опосередковано вирішувались протягом усієї роботи, під час та після концертних виступів ансамблевого колективу, учасниками якого були студенти, спільне обговорення занять, відвідування репетицій та концертів інших ансамблевих колективів та ін. На завершальному, підсумковому етапі це сприяло формуванню ціннісних, артистично-виконавських, музично-культурних, музично-творчих, професійно-педагогічних компетенцій студентів-ансамблістів завдяки розробленій авторській методиці розвитку метро-ритмічного чуття у майбутніх учителів музики ЗЗСО.

Перевірку результатів експерименту, а саме – ефективності розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики, проводили із використанням діагностувальних зрізів до та на час завершення формувальної частини дослідної роботи, що уможливило простеження динаміки розвитку метро-ритмічного чуття студентів-випускників і її окремих структурних складників.

Із результатів проведених замірів було доведено про вирішення поставлених завдань експерименту за умови застосування запропонованого в дослідженні методичного забезпечення занять в ансамблі українських народних інструментів. Так, розвиток метро-ритмічного чуття студентів-ансамблістів експериментальної групи став очевидно якісніший порівняно зі студентами контрольної групи. Інтерв'ювання розкрило високий рівень усвідомлення важливості виховання в умовах ансамблю народних інструментів метро-ритмічного чуття майбутніми вчителями музики експериментальної групи порівняно зі студентами контрольної.

Ефективність розвитку метро-ритмічного чуття під час музикування майбутніх учителів музики в ансамблі українських народних інструментів було перевірено за допомогою проведеного порівняльного аналізу рівнів контрольної та експериментальної груп. Виявлено в експериментальній групі значне зменшення кількості осіб із низьким рівнем розвитку метро-ритмічного чуття

ансамблів (на 47,5%), зростання – із середнім (на 21,2%) і високим (на 11,9%) рівнями (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики у ансамблі українських народних інструментів експериментальної і контрольної груп (%)

Рівень розвитку	Критерії розвитку метро-ритмічного чуття					
	Процесуальний		Когнітивний		Цільовий	
	До експерим.	Після експерим.	До експерим.	Після експерим.	До експерим.	Після експерим.
	ЕГ/КГ	ЕГ/КГ	ЕГ/КГ	ЕГ/КГ	ЕГ/КГ	ЕГ/КГ
Низький	48,4/42,8	13,2/29,7	73,1/71,3	21,6/51,9	63,7/46,1	8,4/30,5
Середній	34,4/37,7	53,5/42,8	20,1/21,3	48,7/33,6	28,1/33,6	43,9/46,7
Високий	17,2/19,5	33,3/27,5	6,8/7,4	29,7/14,5	8,2/20,3	47,7/22,8

З огляду на отримані результати зроблено висновок, що рівень розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в ансамблі українських народних інструментів, визначений за цільовим, когнітивним, процесуальним критеріями, є вищим у студентів експериментальної групи порівняно з контрольною.

За результатами експерименту підтверджено, що розроблена модель сприяє ефективному розвитку метро-ритмічного чуття, як комплексу музично-слухових, зорово-слухових відчуттів. Вони характеризуються якісним рівнем роботи психічних функцій (сенсорної, ретентивної, синтетичної, моторної, ідеативної) в процесі сприйняття, переживання, осягнення, відтворення і створення музично-ритмічних побудов, що в свою чергу пов'язане із специфікою майбутньої професійно-педагогічної діяльності, а відтак забезпечує формування професійних компетентностей фахівця.

ВИСНОВКИ

У дисертації теоретично узагальнено та представлено наше розуміння проблеми розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки.

Під час дослідження отримано результати, що підтверджують вирішення поставлених завдань і дають підстави для нижче викладених висновків.

1. Комплексний аналіз філософської, психологічної, педагогічної та музикознавчої літератури дав змогу визначити поняття «ритм» як універсального явища, як виразового засобу мистецтва, як важливої музично-

теоретичної категорії; дослідити його історичне походження, анатомо-фізіологічні та психологічні характеристики, що відіграють важливу роль у життєдіяльності та розвитку людини. На основі понятійно-термінологічного аналізу фахову підготовку майбутнього учителя музики визначаємо як процес набуття здобувачем вищої освіти комплексу компетентностей, які забезпечуватимуть успішність професійної діяльності учителя музики в ЗЗСО на уроках музичного мистецтва та позаурочної музично-виконавської діяльності. Розвиток метро-ритмічного чуття ми будемо розглядати як музично-практичний складник фахової підготовки майбутнього учителя музики. Оволодіння майбутнім учителем музики навичками музично-практичної діяльності знаходяться у прямій залежності від рівня розвитку його метро-ритмічного чуття та розуміння специфіки розвитку даної якості учнів у процесі колективного музикування.

2. Розглянуто сутність поняття «музичний ритм» як часової категорії, пов'язаної з іншими часовими категоріями – метром, темпом. Визначено та обґрунтовано поняття «чуття ритму» як комплексу музично-слухових, зорово-слухових відчуттів, які характеризуються якісним рівнем роботи психічних функцій: сенсорної (чуття), ретентивної (пам'ять), синтетичної (сприйняття), моторної (моторика), ідеативної (мислення) у процесі переживання, відтворення і створення музично-ритмічних побудов.

Аналіз музично-педагогічних досліджень привів нас до визначення поняття «метро-ритмічне чуття майбутнього учителя музики» як інтегрованої якості здобувача вищої освіти, до складу якої входять *здатність* відчувати та відтворювати метро-ритмічну тканину музичних творів, орієнтуватися у ритмічних елементах музичної мови, їх багаторівневого викладі; уміння втілювати в індивідуальному та ансамблевому виконавстві виражальні засоби метро-ритму; розуміння багатофункціональності ритму та його проявів.

3. Дослідження метро-ритмічного чуття майбутнього учителя музики дали можливість визначити критерії (мотиваційно-рефлексивний, когнітивно-пізнавальний, змістово-організаційний) та рівні розвитку метро-ритмічного чуття (високий, середній, низький).

Так, низький рівень розвитку метро-ритмічного чуття характеризується недостатнім усвідомленням студентом навчальних завдань у ансамблі народних інструментів, визначенням мети й завдань на близьку та віддалену перспективу; недостатнім розумінням значення виховання метро-ритмічного чуття майбутнім вчителем музики в умовах ансамблю народних інструментів; невмінням оперувати методами роботи з музичним текстом; нерозумінням музично-теоретичних понять; неспроможністю індивідуального відтворення ритмічного рисунку на інструменті; неспроможністю відтворення ритмічного рисунку на інструменті в ансамблевому виконанні; невпевненістю виконання студентом ансамблевих партій під час концертного виступу.

Середній рівень розвитку метро-ритмічного чуття студента закладу вищої освіти характеризується: сприйняттям музичного тексту зі значними зусиллями; відтворенням у ансамблевому колективі метро-ритмічних побудов, яке

проходить у досить помірному темпі, із незначними виправленнями та зупинками; недостатньою музично-теоретичною обізнаністю; окремими виявами невпевненості у виконанні ритмічного рисунку та відхиленнями від заданого темпу.

Високий рівень розвитку метро-ритмічного чуття студента закладу вищої освіти характеризується: глибоким розумінням важливості виховання метро-ритмічного чуття в ансамблевому колективі та використанням відповідних методів для розвитку чуття ритму; ґрунтовними знаннями музично-теоретичних понять; якісним відтворенням метро-ритмічного рисунку в індивідуальному та колективному виконавстві; умінням швидко та якісно читати ноти з аркуша, розучувати новий музичний текст.

4. Аналіз професійної підготовки майбутніх учителів музики у закладах вищої освіти дозволив виокремити й обґрунтувати педагогічні умови підвищення ефективності розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в ансамблі українських народних інструментів: актуалізація особистісної зорієнтованості викладача та суб'єкт-суб'єктної взаємодії зі студентами; формування свідомого ставлення студентів до змісту та завдань роботи ансамблевого колективу; використання новітніх форм і методів, що стимулюють реалізацію розвитку метро-ритмічного чуття; використання пропедевтичного методу в процесі творчої діяльності. Такі організаційно-педагогічні умови притаманні усім етапам роботи у ансамблевому колективі – від особистісного прикладу керівника колективу до творчої фахово-методичної підготовки студента, як майбутнього вчителя музики.

5. Ефективність запропонованих педагогічних умов розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики була перевірена у ході формувального експерименту. Він проходив в три етапи, кожен з яких мав певні завдання.

Завданнями першого етапу стали: 1) розвиток ансамблевого музично-ритмічного чуття студента в наступних формах роботи: читання нот з листа; засвоєння музичного матеріалу – розучування; концертне виконання; 2) розвиток індивідуального музично-ритмічного чуття студента (чуття ритму, метру, темпу у ансамблевому колективі); 3) освоєння методів подолання труднощів виконання метро-ритмічних побудов в ансамблі.

Другий етап визначав ступінь оперування студентом поняттями, якими він буде користуватися під час виконання ансамблевих партій: ритм, ритмічний рисунок, ритмічний акцент, ритмо-побудова; метр, метро-ритм, метричний акцент, метрична пульсація; темп, темпо-ритм, ритмо-агогіка; володіння знаннями оркестрових функцій: особливостей виконання в ансамблі мелодії, басу, фігурації, педалі чи контрапункту.

Третій етап направлений на усвідомлення студентами навчальних завдань у ансамблі народних інструментів: формування ансамблево-виконавського метро-ритмічного чуття; володіння методами роботи з музичним текстом; розуміння значення виховання метро-ритмічного чуття для майбутніх учителів музики в умовах ансамблю народних інструментів.

Отримані в ході експериментального дослідження дані щодо якісних змін метро-ритмічного чуття студентів закладів вищої освіти в ансамблі українських народних інструментів засвідчили ефективність змодельованих педагогічних умов, що проявилось у підвищенні рівня розвитку чуття ритму, метру, темпу у процесі індивідуального та ансамблевого; сформованості понятійного апарату, що ґрунтується на ідеї «від практичного до теоретичного»; усвідомленні студентами-ансамблістами значущості опанування моделлю розвитку метро-ритмічного чуття в умовах ансамблю народних інструментів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів визначеної проблеми. Зокрема, подальшого вивчення вимагають питання використання механізмів пам'яті в процесі розвитку метро-ритмічного чуття саме в індивідуальному та ансамблевому виконанні. Перспективними можуть стати дослідження в музично-психологічній галузі з питань взаємозв'язку психічних, фізіологічних, інтелектуальних, емоціональних процесів які впливають на розвиток музично-ритмічного чуття людини на етапах сприйняття музики, її переживання, осягнення та створення або відтворення.

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

Статті в наукових фахових виданнях України

1. **Тарківська-Нагиналюк О. Д.** Методичні принципи виховання музичного колективу К. К. Пігрова. *Нова педагогічна думка*. 2011. № 2. С. 155 – 159.
2. **Тарківська-Нагиналюк О. Д.** Музично-теоретичний та педагогічний аспекти поняття «Музичний ритм». *Нова педагогічна думка*. 2012. № 4 (72). С. 113 – 117.
3. **Тарківська-Нагиналюк О. Д.** Особливості виховання метро-ритмічного чуття в ансамблевому виконавстві. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. Київ, 2015. Вип. 17 (22). С. 163 – 167.
4. **Тарківська-Нагиналюк О. Д.** Поняття музично-ритмічного чуття: визначення дефініцій. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Кам'янець-Подільський*, 2017. Вип. 22 (1). Ч. 2. С. 100–105.
5. **Тарківська-Нагиналюк О. Д.** Педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в ансамблі українських народних інструментів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Кам'янець-Подільський*, 2018. Вип. 25 (2). Ч. 2. С. 108–115.

Стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні

6. **Tarkowska-Nahynaluk O.** Kilka uwag o rytmie muzycznym *Pismo Folkowe*. nr125 (4/2016). St. 6 – 10.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. **Тарківська-Нагиналюк О. Д.** Організація аматорського інструментального ансамблю з майбутніми вчителями музичного мистецтва. «Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном»: матеріали II

міжнародної науково-практичної конференції, 8-9 листопада 2007 р. Івано-Франківськ – Горлівка, 2007. С. 277–285.

8. **Тарківська-Нагиналюк О. Д.** Особливості читання з листа у вокально-інструментальному ансамблі. *Традиційне музикування українців у європейському просторі* : зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 жовтня 2007 р. Київ, 2007. С.127–132.

9. **Тарківська-Нагиналюк О. Д.** Розвиток метро-ритмічного відчуття: історико-методичний аспект. *«Інструментальне мистецтво у вищій школі: проблеми і перспективи професійної підготовки»* : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 22-23 квітня 2009 р. Кам'янець-Подільський, 2009. С. 330 – 334.

10. **Тарківська-Нагиналюк О. Д.** Правомірність використання терміну «чуття ритму» в українській науковій літературі. *Наукова дискусія: питання педагогіки та психології* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 6-7 грудня 2019. Київ, 2019. С. 121–123.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

11. **Тарківська-Нагиналюк О. Д.** *Форми та методи роботи у вокально-інструментальному ансамблі: методичні рекомендації для студентів музичного факультету педагогічного інституту спеціальності 6.010100. Кременець, 2008. 40 с.*

АНОТАЦІЇ

Тарківська-Нагиналюк О. Д. Педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2021.

Дисертація присвячена теоретично-експериментальному дослідженню проблеми розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки (ансамблі українських народних інструментів); здійснено системний аналіз професійної підготовки такого фахівця; розглянуто специфіку роботи керівника народно-інструментального колективу; розроблено й експериментально перевірено педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття майбутнього вчителя музики, яка ґрунтується у всебічному розвитку музичних здібностей виконавців-ансамблістів та творчій індивідуальності керівника колективу.

Розроблено і обґрунтовано критерії та показники оцінки розвитку метро-ритмічного чуття майбутніх вчителів музики під час музикування в ансамблевому колективі, рівень розвитку яких визначається трьома рівнями (високий, середній і низький). Під час проведення констатувального експерименту використано теоретичні, емпіричні, статистичні методи. Шляхом

об'єднання науково-теоретичного дослідження та музично-педагогічного досвіду обґрунтовано педагогічні умови розвитку метро-ритмічного чуття у ансамблі українських народних інструментів студентів закладів вищої освіти як майбутніх вчителів музики.

У ході дослідження встановлено, що основою запропонованої моделі розвитку метро-ритмічного чуття є новітні підходи підготовки студентів музично-педагогічного спрямування, ефективного стимулювання професійної мотивації і врахування у освітньому процесі специфіки майбутньої діяльності вчителя музики.

Ключові слова: педагогічні умови, методична модель, фахова підготовка, ритм, метро-ритмічне чуття, студенти закладів вищої освіти, ансамбль українських народних інструментів, ансамблісти, майбутні вчителі музики.

Tarkivska-Nahynalyuk O. Pedagogical conditions for the development of metro-rhythmic sense of future music teachers in the process of professional training. – Should be treated as a manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences on a specialty 13.00.04 - the theory and a technique of professional education. - National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. - Kyiv, 2021.

The thesis is dedicated to the theoretical and experimental research on the problems of the development of metro-rhythmic art of music students in the ensemble of Ukrainian folk instruments. The urgency of the development of the rhythmic miraculous students as future students of music is as follows: 1) the development of underground students in the ensemble environment for the formation of performing musical abilities; 2) mastering the methods of working with the musical text (forms of work: reading, understanding, completion of execution) with an international pedagogical organization, professional leader of the ensemble collective.

The notion of sense of rhythm is formulated as a complex of sensations characterized by a high level of work of mental functions. This concept is considered as a multilevel ability, which is based on the motor and emotional nature of human, embodied in the biological and musical notions of rhythm.

The method of development of metro-rhythmic sense of the future music teachers in the ensemble of Ukrainian folk instruments belongs to the direction of methodological and educational work aimed at forming creative potential of the person, musical-professional qualities, musical-performing abilities.

The structure of the proposed method of developing metro-rhythmic senses in the ensemble of folk instruments consists of the target, cognitive and procedural components. The target component is aimed at students' awareness of the educational tasks in folk instrument ensemble, namely: the formation of ensemble performance metro-rhythmic senses; possession of methods of work with musical text; understanding of the importance of raising the metro-rhythmic senses for future music teachers in the conditions of the ensemble of folk instruments. The cognitive

component reflects the degree of knowledge of the student associated with the formation of metro-rhythmic senses. The process component provides the level of development of metro-rhythmic sense of students, which is expressed in such indicators as: individual musical-rhythmic sense of the student (sense of rhythm, meter, tempo); ensemble of musical-rhythmic senses; possession of methods for overcoming the difficulties of performing metro-rhythmic constructions in the ensemble.

The pedagogical conditions of the development of the metro-rhythmic sense of the future music teachers in the ensemble of Ukrainian folk instruments are expressed in the following directions: personal (subject-subject interaction of the teacher and the student, the authority of the teacher, the leader of the ensemble as his own example for the formation of the personal qualities of future teachers of musical art); meaningful (students' awareness of the content and tasks of the ensemble collective work and the role of development of musical-rhythmic sense of ensembles); methodological and technological (using forms and methods that stimulate the development of metro-rhythmic senses, the combination of collective, group and individual forms of organization of the educational process); propaedeutic (ensuring the effectiveness of the process of preparing a student for independent professional activity, musical and creative use of methods of developing metro-rhythmic senses in future professional activities).

The efficiency of development of metro-rhythmic sense of the future teacher of music in the process of classes in the ensemble of Ukrainian folk instruments is proved, provided the author's technique is introduced, which ensures the dynamics of the levels of the studied formation from low to high. This technique covers three stages: procedural, formed from I of three large blocks (I - reading from the text, II - learning, III - concert performance); cognitive, which is aimed at assimilating the musical-theoretical, ensemble-orchestral, musical-performing concepts; the target, which involves finding new ideas, the formation of musical and pedagogical views, updating methodological knowledge on the resolution of musical organizational and creative tasks.

The practical result of the implementation of the developed and tested methodical model of the development of metro-rhythmic sense of future music teachers in the ensemble of Ukrainian folk instruments is the positive dynamics of growth of all structural components of the studied pedagogical phenomenon, which gives grounds to assert about the perspective, the professionalism of its application for increasing the efficiency of training future professionals - teachers music in the system of higher musical-pedagogical education.

Key words: pedagogical conditions, methodical model, professional training, rhythm, metro-rhythmic sense, students of faculties of arts, ensemble of Ukrainian folk instruments, ensembles, future music teachers.